

УДК 329(477)

**ТИМОШЕНКО Оксана** – кандидат історичних наук, доцент кафедри *всесвітньої історії та спеціальних історичних дисциплін, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка* ([oksanatymoshenko2@gmail.com](mailto:oksanatymoshenko2@gmail.com))

**ORCID:** <https://orcid.org/0000-0003-4153-4925>

**DOI:** <https://doi.org/10.24919/2312-2595.42.149726>

## УКРАЇНСЬКА РАДИКАЛЬНА ПАРТІЯ НАДНІПРЯНСЬКОЇ УКРАЇНИ ТА ЇЇ ІДЕОЛОГІЧНА ПЛАТФОРМА

***Анотація.** У статті розглянуто формування ідеологічних засад Української радикальної партії (УРП) ліберально-демократичної орієнтації. Доведено, що виникнення УРП стало закономірним наслідком розвитку українського політичного руху на початку ХХ ст. Показано вирішальну роль української інтелігенції у розв'язанні питань національно-державного будівництва України.*

*Висвітлено пропагандистську діяльність Української радикальної партії. Показано важливу роль партійних видань: газет, часописів, листівок, звернень щодо культурно-просвітницької роботи серед робітників, селян та студентства. Доведено, що дієвим засобом впливу на маси і їх мобілізацію для боротьби з царатом партія використовувала різні форми агітаційно-пропагандистської роботи.*

***Ключові слова:** Українська радикальна партія (УРП), російське самодержавство, національно-політичне життя, українські меценати, агітація, пропаганда, українська преса, громада.*

**Постановка проблеми.** Об'єктом дослідження пропонованої статті є діяльність Української радикальної партії, формування її партійно-ідеологічних засад. Партію створила та радикальна інтелігенція, яка не сприймала соціал-демократичного напрямку РУП і наближалася за своєю ідеологією до російських ліберальних народників. УРП висувала не лише національні, а й соціально-економічні вимоги.

З початку утворення тяжіла до соціалістично-народницького спрямування. Займаючи центристські позиції в українсько-му національно-визвольному русі початку ХХ ст., ліберальні демократи відстоювали конституційний демократизм.

**Мета статті** – аналіз формування ідеологічних засад Української радикальної партії на початку ХХ ст., що відображала початок існування нового світоглядного політичного спектру боротьби за національне відродження української державності у вигляді соціального демократизму.

У вітчизняній історіографії одними з перших до проблеми висвітлення історії діяльності партій ліберально-демократичного спрямування у своїх публіцистичних працях звернулися лідери українського руху першої чверті ХХ ст. – І. Стешенко, С. Єфремов, В. Дорошенко [13; 14; 4].

Важливими історичними джерелами щодо ролі ліберально-демократичних партій в національно-державному відродженні Наддніпрянської України 1904–1905 рр. є збірники програмних та довідкових матеріалів політичних партій України означеного періоду [17]; [10]; [16], тогочасні періодичні та партійні видання [2], мемуарна література. У радянській історіографії безпосередньо проблема українського національного руху, у тому числі і діяльність політичних партій ліберально-демократичного напрямку з класово-ідеологічних причин, належала до розряду «закритих» тем. До оцінки діяльності УРП зверталися сучасні історики у своїх працях і монографіях (Т. Гунчак [3], Г. Касьянов [7], Я. Грицак [1] та ін. [18]; [19]).

На хвилі загального громадського піднесення з початком революції 1905–1907 рр., а саме наприкінці 1904 р. лідер ліві опозиції українського ліберально-демократичного напрямку Б. Грінченко, та під його ідейним керівництвом, якого підтримували С. Єфремов, Ф. Матушевський, М. Левицький та інші близькі до Є. Чикаленка люди – члени нової Української демократичної партії – Ю. Квасницький, В. Чеховський [19, 8] заснували Українську радикальну партію, організація якої завершилась у березні 1905 р. Газета «Діло» за червень – липень 1905 р. з приводу утворення в російській Україні нових українських партій повідомляла, що «на російській Україні повстала нова партія, радикальна, або як вона повним іменем називається Українська радикальна партія ... Ук-

раїнська радикальна партія є то вже четверта з ряду демократично національна партія на російській Україні і з того боку принайменше є *in puncto* фракціоманії на наших братів закордонних жалувати ся не можемо. Та поки висловимо наш суд про нову організацію вважаємо за наш публіцистичний обов'язок познакомити передовсім з принципами й теоретичними основами нової партії, які вона-ж сама викладає в виданій що йно у Льові брошурі пз. "Платформа" (те саме що програма) української радикальної партії. Сьогочасне становище українського народу – кажуть основателі нової партії – таке тяжке, як доси ще не бувало ніколи» [11, 2].

Створюючи свою партію, радикали орієнтувалися на відповідну організацію в Галичині. Українська радикальна партія, як і Українська демократична, були організаціями суто інтелігентськими. Соціальну базу УРП складала освічена частина українських середніх верств. Члени партії одразу енергійно взяли ся за написання партійної літератури, через яку обстоювали свої ідеї національно-державного устрою України, розпочали активну публіцистичну діяльність, «для видання її вирядили Матушевського до Львова, де він видав програму Радикальної партії» [19, 31].

Упродовж 1905–1906 рр. партія видала у Львові та Петербурзі велику кількість політичної літератури [3, 41]. Кошти на видання надходили з різноманітних джерел, але великий внесок робили українські меценати Є. Чикаленко та В. Смиренко. Як згадував Д. Дорошенко, зібрані на Україні гроші вивозилися до Львова. На ці кошти виходили «Народ», «Хлібороб» та інші радикальні видання в Галичині [5, 68].

Критикуючи панівний лад у Росії, виступаючи проти експлуатації робітників і селян та за політичні свободи, повернення рідної мови, радикали закликали до рішучої боротьби за свої права. «Таке становище рідного народу й краю кладе на кожного свідомого й чесного чоловіка повинність стати в обороні прав на людське життя робочих мас і нашої нації. Першою потребою буде тут освідомити маси – і робочі, і так званих освічених класів, щоб вони зрозуміли становище і забажали бороти ся, щоб переімінити його; друге – потреба організувати ся за для цієї боротьби, щоб зробити її систематичною та інтензивною. ... і через

те, що Українська Радикальна Partia організуєть ся тепер на території України російської, тут у першій лінії і маємо почати боротьбу» [11, 2].

У програмі підкреслювалося, що здійснити всі соціальні ідеали партії можна буде тільки при повній політичній самостійності українського народу і необмеженому праві його вирішувати самому всі справи, що його торкаються. «Partia певна, що здійснити всі її соціальні ідеали можна буде тільки при повній політичній самостійності українського народу і необмеженому праві його рішати самому у всіх справах, які його торкаються. Виборити таке становище для нашого народу буде нашою метою» [11, 2].

УРП виступала за перетворення Росії на конституційну державу «зважаючи на обставини, в яких стоїмо, на сили, які тепер маємо, мусимо згодитися, що постановлена вже на чергу мета – перетворити Росію на державу конституційну – мусить бути на сей час і нашою метою; тільки що ми маємо свій погляд на те, якою мусить бути ся новозреформована Росія, погляд, який впливає з нашого становища яко ниції недержавної й пригніченої», [11, 2], – писалося у програмі УРП.

За програмою партії новий лад мав забезпечити загально-визнані людські права, передовсім, «волю від кари на тілі, від кари на смерть, та від кари вічною тюрмою; потім – незайманість особи, оселі й листування без судового декрету» [11, 2]. Крім того, передбачалися такі права для кожної людини: оселитися й жити скрізь, добирати собі яке схочеш діло й порядкувати своїм добром як схочеш, без ніякого окремого дозволу, вживати рідну мову в приватному й громадському житті, належати до будь-якої віри, або й ні до якої не належати, проводити зібрання, страйки, створювати спілки й товариства. Громадські права й повинності визнавалися рівними для всіх, а всі привілеї класів, станів, статі, віри, нації мали бути скасовані [10, 345].

Маніфест 17 жовтня 1905 р. в Росії, що вийшов під тиском революційних сил, оголошував разом з іншими і свободу думки. Все це українські ліберали зустріли з ентузіазмом і великими надіями на поліпшення політичної ситуації в Україні. Важливим був і той факт, що відмінялась заборона видавати книжки й періодику українською мовою. В бурхливих хвилях революції по-

тонував указ 1876 р. «Кажемо потонував, бо формально ніхто його не відміняв; обидві сторони – українське громадянство й російський уряд – з вибухом революції признали його мовчки неіснуючим; опісля ж, хоч настала реакція, яка приносила все нові й нові постанови супроти українського слова, уряд доси не наважився пробувати воскресити обов'язкову силу указу 1876 р.» [8, 15], – так аналізував М. Михайленко перші завоювання революції.

Російське самодержавство дуже швидко від обіцяних демократичних свобод перейшло до їх обмежень, однак українські радикали крок за кроком здобували собі право на існування. «Виконуючи “тимчасові постанови про пресу”, ... російський уряд зачислив українську пресу до “инородческой”, себто чужеплемінної преси ...» [8, 15].

Лубенська Українська Громада на Полтавщині на чолі з братами Шеметами 25 грудня 1905 р. випустила першу газету українською мовою під назвою «Хлібороб». Але з п'ятого номера московська влада заборонила видання «Хліборобу» [15, 28]. Поява на вулицях міста лубенського часопису «Хлібороб» заохотила партійних діячів одразу ж приступити до організації української преси в Києві. Вони вирішили випускати щоденну газету для широкого кола читачів і журнал-місячник для інтелігенції. Д. Дорошенко згадував: «Вже було здобуто концесію на видання щоденної газети “Громадське Слово” й місячника “Нова Громада”. Обидва видання зорганізував Євген Чикаленко при матеріальній співучасті Василя Самиренка і Володимира Леонтовича. Редактором газети мав бути Федір Матушевський, місячника – Борис Грінченко. І газета і місячник видрукували вже докладні плакати в дусі програми Української Радикальної Партії: автономія України й земельна реформа» [5, 75]. Для заохочення передплатників нових видань Єфремов та Грінченко склали оголошення, яке мало всі ознаки політичної прокламації. Пропагуючи газету «Громадське слово», вони повідомляли, що вона «буде стояти за рівне усім право і справжню волю особи, слова, думки, віри, зборів і спілок; права ці повинен забезпечити закон, що видадуть народні послы, вибрані всенародним, рівним, безпосереднім і таємним голосуванням. “Громадське Слово” оборонятиме право українського народу на своє національно-політичне життя

і через це вимагатиме автономії України, щоб народ український сам порядкував своїми справами і мав свою крайову народну раду, а іншим народам на українській землі щоб забезпечені були також їхні національні права ...» [2, 2].

Газета проголошувала, що буде боротися за справедливий суспільний і економічний лад і вимагатиме широкої й безплатної освіти рідною мовою для всього народу, національних шкіл, застосування української мови в державних установах. Звичайно, такі вимоги не тільки з боку газети, а передовсім з боку партійців, які її видавали, насторожили царську владу. Напередодні виходу газети адміністрація заборонила видавати «Громадське Слово». Тому випуск газети довелося організувати по-новому під назвою «Громадська Думка». Спочатку вона виходила накладом 10 тис. примірників, але постійні репресивні заходи уряду, штрафи на видавців, заборони на передплату (духовна влада забороняла передплату духовенству, шкільна влада – вчителям) зменшили тираж до кількох тисяч. Уряд відразу відніс «Громадську Думку» не лише до опозиційних, а й до ворожих собі органів, адже, крім соціально-політичних проблем, вона активно піднімала і національне питання. Тому проти неї виступали і місцеві російські чи зросійщені реакційні елементи [5, 77].

Поліція повела арешти серед гурту майбутніх співробітників видання. «В ночь на 18 августа 1906 года были произведены обыски как в помещении редакции газеты “Громадська Думка”, так и у членов этой редакции и некоторых сотрудников упомянутой газеты» [1, 2–12]. Було заарештовано й С. Єфремова, якого тримали під арештом аж до літа. 21 липня 1907 р. Київське охоронне відділення винесло обвинувальний акт проти українських діячів газети «Громадська Думка». В 4 пункті цього акту вказувалося, що, «8 экземпляров программы Украинской демократично-радикальной партии, требующие в политическом отношении замены существующего в Российском государстве строя федерацией равноправных автономных национальных территориальных единиц с отдельным сеймом в автономной Малороссии, а в экономическом – социализации земли, фабрик, заводов и орудий производства; брошюра на малороссийском языке под заглавием “Платформа украинской радикальной партии” такого же содержания» [1, 2–12].

Тенденція російського уряду була зрозуміла: «припинити розвиток українського і друкованого слова і відвернути від нього інтелігентні верстви українського громадянства, особливо молодь, яка не знаходячи в українській літературі заспокоєння своїх духовних потреб, мусить звертатися до літератури російської» [8, 16]. Проте ці заходи російського уряду не змогли стримати пориву до вільного українського слова: Київська Громада, маючи фінансову підтримку Чикаленка і Симиренка, почала видавати щоденну газету «Рада». Штрафи в 300 – 500 крб. та арешти стали нормою для редакції «Ради» [II, 1].

Програмні вимоги українських радикалів, як і інших партій, викладалися в популярних брошурах. Під час обшуку в редакції «Громадська Думка» «у сотрудника названної газети Ефима Квасницького были найдены 1260 экз. воззваний ..., 21 экз. брошюры “Як люде прав соби добувають” (С. Ярошенка), 7 экз. брошюры “Якого ладу нам треба?” (Л. Яворенка), 6 экз. Платформы украинской радикальной партии и 3 экз. брошюры “Чого нам треба домагатися»» [9, 119–120]. В обвинувальному акті детально розкривався зміст кожної брошури. Наприклад, «брошюра “Якого ладу нам треба?” – сначала говорит о тяжёлом положении крестьян и рабочих, которое исчезнет только тогда, когда все земли перейдут к крестьянам, а фабрики и заводы будут принадлежать товариществам рабочих; для достижения этого, по мнению автора, необходимо ниспровергнуть самодержавие, установит в России республику и добиваться созыва учредительного собрания, а до созыва последнего автор рекомендует крестьянам не платить податей и не повиноваться начальству. Наконец в брошюре “Чого нам треба домагатися” – доказывается необходимость упразднения в России самодержавного образа правления и установления такого государственного строя, при которой каждая национальность, входящая в состав русского государства, имела автономию в управлении их делами; в частности Малороссия должна иметь свой сейм, который будет добиваться отчуждения всех казённых, удельных, монастырских и церковных земель и отдачу их в долгосрочную аренду крестьянам, замены всех прямых налогов подоходным и уничтожение постоянной армии с заменой её народной милицией» [I, 2–12].

Крім цього, агітатори партії знайомили не тільки робітників, але й селян з програмними вимогами як соціально-економічного, так і національного характеру. Спільність завдань, які висувала УРП, з програмними вимогами інших партій, в тому числі і в національному питанні, змушувала УРП під час революції 1905–1907 рр. йти на певне співробітництво. Так, у червні 1905 р. Українські радикали взяли участь в зборах представників НУП, УДП, УРП. На них була визнана необхідність добиватися політичної автономії України в межах російської держави. У програмному документі зустрічі зазначалося, що досягти поставленої мети українці можуть тільки шляхом: а) боротьби за конституцію в Росії, яка дасть рівне і загальне право голосування; б) надання Україні політичної автономії із своїм українським сеймом, щоб до центрального парламенту належали тільки справи війни і миру, торгових стосунків, війська, спільних фінансів і мита [18, 21].

Не залишився поза увагою діячів УРП і з'їзд Всеросійського товариства автономістів-федералів (листопад 1905 р.), за участю більш як 100 делегатів від поляків, латвійців, грузинів, вірменів та інших націй. З доповіддю від УРП на цьому з'їзді, який прийняв важливу резолюцію, що містила домагання перебудови Російської держави на основі федерації народів, виступив Б. Грінченко [18, 51]. Отже, УРП шукала порозуміння з партіями інших поневолених народів Росії, щоб спільними зусиллями боронити інтереси своїх націй. Але варто зауважити, що тісної та постійної співпраці з іншими партійцями, в тому числі і в здійсненні своїх домагань в національному питанні, УРП не налагодила. Більше того, наявні суперечності між ліберальними радикалами та демократами гальмували діяльність обох партій, тим більше, що більшість молоді йшла до українських соціал-демократів (УСДРП). На жаль, УРП складалася з малих осередків людей. На відміну від Революційної української партії чи її спадкоємиці – Української соціал-демократичної робітничої партії, котрі мали прихильників в усіх прошарках населення, Українська радикальна партія залишалася суто інтелігентською організацією.

**Висновки.** Ідеологічним натхненником партії, лідером лівої опозиції українського ліберально-демократичного напрямку був Б. Грінченко. Він прагнув системно викласти проблеми ви-



зволення України через втілення соціальних ідеалів при повній політичній самостійності українського народу. Політична самостійність була для УРП і метою і засобом для розв'язання не тільки національного, але й соціально-економічного питання щодо перебудови Російської держави на основі федерації народів.

#### Джерела та література

- I. ЦДІА України. – Ф. 318. – Оп. 1. – Спр. 1717. – Арк. 2–12.
- II. ЦДІА України. – Ф. 385. – Оп. 2. – Спр. 82. – Арк. 1.

1. Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної української нації XIX – XX століття : навч. посіб. [для учнів гуманіт. гімназій, ліцеїв, студентів історичних факультетів вузів, вчителів] / Я. Грицак. – К. : Генеза, 1996. – 360 с.

2. Громадська Думка. – 1906. – Ч. 99. – С. 2.

3. Гунчак Т. Україна: перша половина XX століття : нариси політичної історії / Т. Гунчак. – К. : Либідь, 1993. – 288 с.

4. Дорошенко В. Українство в Росії. Новіші часи / В. Дорошенко. – Відень : Союз визволення України, 1916.

5. Дорошенко Д. Спомини про давнє минуле (1901 – 1914) / Д. Дорошенко. – Вінніпег, Манітоба : Тризуб, 1949.

6. Історія українських політичних партій : кінець XIX ст. – 1917 р. : хрестоматія-посібник / упоряд.: Б.І. Корольов, І.С. Михальський. – К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2003. – Ч. I. – 561 с.

7. Касьянов Г.В. Українська інтелігенція на рубежі XIX – XX ст.: соціально-політичний портрет / Г.В. Касьянов. – К. : Глобус, 1992. – 176 с.

8. Михайленко М. Росія й Україна. З приводу теперішньої світової війни / М. Михайленко. – Б. в., 1915. – 179 с.

9. Нариси з історії українського національного руху / Ін-т історії України НАН України. – К. : Вища школа, 1994. – 190 с.

10. Національні процеси в Україні: історія і сучасність. Документи і матеріали : довідник : у 2 ч. / за ред. В.Ф. Панібудьласки. – К. : Вища школа, 1997. – Ч. I. – 583 с.

11. Нова українська партія // Діло (Львів). – 1905. – 13 (26) червня (ч. 131). – С. 2.

12. Стебницький П. Поміж двох революцій : нариси політичного життя за роки 1907 – 1917 / П. Стебницький. – К. : Друк. т-ва «Час», 1918. – 288 с.

13. Стешенко І. Український національно-громадський рух і 1905 рік / І. Стешенко // Вільна Україна. – 1906. – № 1–2.

14. Єфремов С. З громадського життя на Україні / С. Єфремов. – СПб., 1909. – 105 с.
15. Тищенко-Сірий Ю. Перші Наддніпрянські Українські масові політичні газети. – 1909 – 1912 / Ю. Тищенко-Сірий. – Нью-Йорк, 1952.
16. Українська суспільно-політична думка в 20 столітті : документи і матеріали : у 3-х т. / упор. Т. Гунчак і Р. Сольчаник. – Нью-Йорк : Сучасність, 1983. – Т. 1. – 510 с.
17. Українські політичні партії кінця XIX – початку XX ст.: програмові і довід. матеріали / упоряд. В.Ф. Шевченко та ін. – К. : Консалтинг, Фенікс, 1993. – 561 с.
18. Феденко П. Український громадський рух : курс лекцій / П. Феденко. – Подєбради : Б.в., 1934.
19. Чикаленко Є. Спогади (1861 – 1907) / Є. Чикаленко. – Львів : Діло, 1926. – Ч. III. – 130 с.

### References

- I. TsDIAK Ukrainy – Tsentralnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukrainy u m. Kyievi, f. 318, spr. 1717, ark. 2–12 [in Ukrainian].
- II. TsDIAK Ukrainy – Tsentralnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukrainy u m. Kyievi, f. 385, op. 2, spr. 82, ark. 1 [in Ukrainian].
1. Hrytsak, Ya. (1996). *Narys istorii Ukrainy. Formuvannia modernoi ukrainskoi natsii XIX – XX stolittia* [Essay on the history of Ukraine. Formation of the modern Ukrainian nation of the nineteenth and twentieth centuries]. Kyiv: Geneza [in Ukrainian].
2. *Hromadska Dumka* [Public Opinion]. (1906). 99, p. 2 [in Ukrainian].
3. Hunchak, T. (1993). *Ukraina: persha polovyna XX stolittia: narysy politychnoi istorii* [Ukraine: the first half of the twentieth century: Essays on political history]. Kyiv: Lybid [in Ukrainian].
4. Doroshenko, V. (1916). *Ukrainstvo v Rosii. Noviishi chasy* [Ukrainians in Russia. Newest Times]. Viden: Soiuz vyzvolennia Ukrainy [in Ukrainian].
5. Doroshenko, D. (1949). *Spomyny pro davnie mynule (1901 – 1914)* [Reminiscences of the ancient past (1901 – 1914)]. Vinnipeh, Manitoba: Tryzub [in Ukrainian].
6. Korolov, B.I., & Mykhalskyi, I.S. (Comps.). (2003). *Istoriia ukrainskykh politychnykh partii: kinets XIX st. – 1917 r.* [The history of Ukrainian political parties: The end of the nineteenth century – 1917]. Kyiv: Vyd-vo Yevrop. un-tu [in Ukrainian].

7. Kasianov, H.V. (1992). *Ukrainska intelihentsiia na rubezhi XIX – XX st.: sotsialno-politychnyi portret [Ukrainian intelligentsia at the turn of the nineteenth and twentieth centuries: socio-political portrait]*. Kyiv: Hlobus [in Ukrainian].

8. Mykhailenko, M. (1915). *Rosiia y Ukraina. Z pryvodu teperishnoi svitovoi viiny [Russia and Ukraine. About the current world war]*. N. p. [in Ukrainian].

9. Instytut istorii Ukrainy NAN Ukrainy. (1994). *Narysy z istorii ukrainskoho natsionalnogo rukhu [Essays on the history of the Ukrainian national movement]*. Kyiv: Vyshcha shkola [in Ukrainian].

10. Panibudlaska, V.F. (Ed.). (1997). *Natsionalni protsesy v Ukraini: istoriia i suchasnist. Dokumenty i materialy: dovidnyk [National processes in Ukraine: history and modern times. Documents and materials: Directory]*. (Pt. 1). Kyiv: Vyshcha shkola [in Ukrainian].

11. Nova ukrainska partyia [New Ukrainian Party]. (1905, June 13 (26)). *Dilo – Bussiness*, 131, p. 2 [in Ukrainian].

12. Stebnytskyi, P. (1918). *Pomizh dvokh revoliutsii: narysy politychnoho zhyttia za roky 1907 – 1917 [Between two revolutions: essays on political life for the years 1907 – 1917]*. Kyiv: Druk. t-va «Chas» [in Ukrainian].

13. Steshenko, I. (1906). *Ukrainskyi natsionalno-hromadskyi rukh i 1905 rik [Ukrainian National and Public Movement and 1905]*. *Vilna Ukraina – Free Ukraine*, 1–2 [in Ukrainian].

14. Yefremov, S. (1909). *Z hromadskoho zhyttia na Ukraini [From public life in Ukraine]*. Saint Petersburg [in Ukrainian].

15. Tyshchenko-Siryi, Yu. (1952). *Pershii Naddnyprianski Ukrainski masovi politychni hazety. – 1909 – 1912 [The first Dnieper Ukrainian mass political newspapers. – 1909 – 1912]*. Niu-York [in Ukrainian].

16. Hunchak, T., & Solchanyk, R. (Comps.). (1983). *Ukrainska suspilno-politychna dumka v 20 stolitti: dokumenty i materiialy [Ukrainian socio-political thought in the 20th century: documents and materials]*. (Vols. 1–3; Vol. 1). Niu-York: Suchasnist [in Ukrainian].

17. Shevchenko, V.F. (Comp.). (1993). *Ukrainski politychni partii kintsia XIX – pochatku XX st.: prohramovi i dovidkovi materialy [Ukrainian political parties of the late XIX – early XX centuries: programs and evidence materials]*. Kyiv: Konsaltnyh, Feniks [in Ukrainian].

18. Fedenko, P. (1934). *Ukrainskyi hromadskyi rukh [Ukrainian Civic Movement]*. Podebrady: B.v. [in Ukrainian].

19. Chykalenko, Ye. (1926). *Spohady (1861 – 1907) [Memoirs (1861 – 1907)]*. (Pt. 3). Lviv: Dilo [in Ukrainian].

**TYMOSHENKO Oksana** – Candidate of Historical Science, Professor of the World History and Special Historical Disciplines Department, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University ([oksanatymoshenko2@gmail.com](mailto:oksanatymoshenko2@gmail.com))

**ORCID:** <https://orcid.org/0000-0003-4153-4925>

**DOI:** <https://doi.org/10.24919/2312-2595.42.149726>

## THE UKRAINIAN RADICAL PARTY OF THE DNIEPER UKRAINE AND THEIR IDEOLOGICAL PLATFORM

**Abstract.** *The article deals with the formation of the Ukrainian Radical Party (URP) ideological foundations of liberal-democratic orientation. The emergence of the URP proved to have a logical consequence of the development of the Ukrainian political movement in the early twentieth century. The decisive role of the Ukrainian intellectuals is shown to have solved the issues of national-state construction of Ukraine.*

*The article highlights propaganda activities of the Ukrainian Radical Party and shows the important role of party press releases: newspapers, periodicals, leaflets, and appeals of the cultural and educational nature among workers, peasants and students. The party used various forms of propaganda and outreach activities as an effective means of influencing the masses and mobilizing them to fight against czarism.*

**Key words:** *Ukrainian Radical Party (URP), Russian autocracy, national and political life, Ukrainian patrons, outreach activities, propaganda, Ukrainian press, community.*

*Стаття надійшла до редакції 25.10.18*